

**FIAČAN, Ivan – KEREČMAN, Peter –
ŠTIAVNICKÝ, Ján a kol. *Ústavný súd Slovenskej
republiky (1993 – 2023). Ústavné súdnictvo
v premenách času.***

Košice : Kancelária Ústavného súdu Slovenskej republiky,
2023, 208 s. ISBN 978-80-8129-142-5.

Stalo sa zaužívanou tradíciou, že pri tzv. okrúhlych výročiach významných ustanovizní nastáva čas pozrieť sa dozadu, na korene a začiatky, i s tým spojené bilančovanie práce, výsledkov, činnosti. Nemôže byť preto prekvapivé, že sa to dotýka aj Ústavného súdu Slovenskej republiky ako nesporne nezastupiteľne významnej inštitúcie v koexistencii ústavného súdnictva, v súvislosti s tridsiatym výročím jeho existencie v demokratickej štruktúre samostatného slovenského právneho štátu.

Dané jubileum je tak vyjadrené v posudzovanej publikácii, ktorá mala primerané a nesporne dôstojné miesto v kolobehu spomienkových osláv. Tomu zodpovedá ideovo-vypovedací zámer hlavného organizátora vyjadrený nielen v predmetnej reprezentatívnej publikácii, ale v celom predpokladanom celospoločenskom diapazóne. Dá sa preto vyzdvihnúť oveľa širší, čiru reprezentatívnosť prekračujúci, charakter predkladaného diela v dosiaľ nevidanej komplexnej podobe pohľadu na historicitu stavu ústavného súdnictva na území Slovenska spojenú s komparáciou právnej úpravy, ako aj vybratých rozhodnutí. Hodnota takého vymedzenia je znásobovaná rozširujúcim záberom na konkretizujúci európsky pohľad na stav ústavného súdnictva. Štruktúra a zaradenie jednotlivých príspevkov umne tomu zodpovedá, sú urobené so znalosťou veci. V plnom rozsahu aj v spojitosti s výberom autorského kolektívu. Dovolím si dokonca tvrdiť, že inak sa to ani nedalo. Osobitnú pozornosť si zasluhuje fakt, že rozhodujúcu väčšinu autorského kolektívu tvoria sudcovia z jednotlivých zložení ústavných súdov v procese ich existencie, ktorí navyše patria do skupiny významných vedeckých, teoretických individualít v oblasti ústavného práva so zreteľom aj na ústavné súdnictvo. Niet vhodnejšieho, plnohodnotného spojenia teórie s praxou.

Z uvádzaného pohľadu je štruktúralne zloženie publikácie optimálne rozčlenené na sedem osobitne tematicky vymedzených rovín v logicko-historicky nadväzujúcom ucelenom slede. Úvodný príspevok prof. JUDr. Ladislava Orosza, CSc., vytvára nezastupiteľný pohľad nielen na formovanie súdnej kontroly ústavnosti v angloamerickej právnej oblasti prostredníctvom zaznamenania ich prvopočiatkov. A to jednak v ideovo-teoretickej rovine sformovanej jej tvorcom Alexandrom Hamiltonom. V nadväzujúcej praktickej podobe nachádzajúcej sa v rozhodnutí Najvyššieho súdu Spojených štátov amerických vo veci *Marbury v. Madison* (1803). Zároveň súbežne a rovnovážne s týmto pojednávaním je venovaná pozornosť zrodu ústavného súdnictva v kontinentálnej Európe cez prizmu negatívnych postojov Francúzska k súdnej kontrole ústavnosti, formovania súdnej kontroly ústavnosti v Nemecku až po predstavenie švajčiarskeho špecifického modelu súdnej

kontroly ústavnosti. Závěrečné pojednávání Úvodného príspevku publikácie sú zacielené na prvky formovania sa idey súdnej kontroly ústavnosti v bývalom rakúsko-uhorskom súštatí. Osobitnú a rozhodujúcu pozornosť autor venoval poprvovojnovej finálnej podobe zrodu špecializovaného a koncentrovaného modelu súdnej kontroly ústavnosti spojeného s jej tvorcom Hansom Kelsenom. Pozitívom podrobnejšie uvádzanej teoreticko-právnej podstaty východísk nutnosti vytvorenia osobitného ústavného súdneho orgánu je fakt zrozumiteľnosti, aj pre širokú verejnosť, výkladu zo strany profesora Orosza. Napĺňa sa tak potreba zvyšovania jej právneho povedomia, lebo zo zásad H. Kelsena vychádza aj súčasné ústavné súdnictvo na území Slovenskej republiky.

Historickú nadväznosť predstavuje v poradí druhý príspevok JUDr. Petra Kerecmana, PhD., zameraný na vznik ústavného súdnictva v medzivojnovom období unitárneho československého štátu. Autor sa v ňom zaoberá konštituovaním sa Ústavného súdu Československej republiky v roku 1920, jeho organizáciou, sídlom, ako aj jeho právomocami. Za zmienku stojí tiež priblíženie jeho personálneho obsadenia spolu so zvýraznením slovenských prvkov v ňom v osobách jeho sudcov Ivana Jureckého a Adolfa Zátureckého s čiastkovým autorským priradením sa doc. JUDr. Jozefa Vozára. Závěrečná časť príspevku je venovaná rozhodujúcej činnosti Ústavného súdu Československej republiky v rovine konania o neplatnosti zákonov, vydania dočasných opatrení, ako aj vybavenia iných vecí.

Ústavným súdnictvom z obdobia rokov 1939 až 1989 sa zaoberá JUDr. Eduard Barány, DrSc. Toto rozsiahle obdobie bolo poznačené variáciou existencie často protichodných politických režimov. A to od autoritárskeho režimu vojnovnej Slovenskej republiky cez znovuoobnovenie demokratickej československej štátnosti v rokoch 1945 až 1948 počas režimu socialistického československého štátu. Adekvátne s tým autor rozčlenil toto polstoročné obdobie neexistencie funkčnej ochrany ústavnosti na päť etáp: 1. Slovenský štát rokov 1939 – 1945, 2. Obnovenie ústavnej listiny 1945 – 1948, 3. Platnosť ústavy 9. mája z roku 1949, 4. Platnosť Ústavy Československej socialistickej republiky z roku 1960, 5. Doplnenie ústavného poriadku Československej socialistickej republiky o ústavný zákon č. 143/1968 Zb. o československej federácii. Nesporným kladom celého uvádzaného pojednávania je vyváženosť pohľadu autora na zachytené historické obdobia.

V poradí štvrtý príspevok autorsky viazaný na doc. JUDr. Petra Kresáka, CSc., je zameraný na Ústavný súd Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky spojený so zmenou politických i spoločenských pomerov po roku 1989. V úvodnom pojednávaní autor s konštatovaním, že ustanovenia ústavného zákona o československej federácii vydaného v roku 1968 upravujúce ústavné súdnictvo nemohli vyhovovať koncepcii ústavného súdnictva v demokratickom štáte, predstavuje prijímané najvýznamnejšie ústavné zákony formovania ústavného súdnictva v procese obnovovania právneho štátu. Následne pozornosť venuje rozboru ústavného zákona č. 91/1991 Zb. o Ústavnom súde Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky spolu so zákonom č. 491/1991 Zb. o organizácii Ústavného súdu ČSFR a o konaní pred ním. Obzvlášť cenné sú závěrečné pojednávania príspevku zaznamenávajúce rozhodnutia Ústavného súdu ČSFR v podobe nálezov ústavného súdu a uznesení ústavného súdu, a to jednak v oblasti abstraktnej kontroly ústavnosti, pri výklade ústavných zákonov Federálneho zhromaždenia i pri

riešení ústavných sťažností. Niektoré z nich našli svoje uplatnenie aj v ďalšej rozhodovacej činnosti Ústavného súdu už samostatnej Slovenskej republiky. Ďalšia pozornosť je venovaná snahám o zriadenie slovenského ústavného súdu.

Najrozsiahlejším príspevkom v celej publikácii je stať autorského dua JUDr. Ivan Fiačan, PhD., a JUDr. Ján Štiavnický, PhD., tvoriaca piatu časť predkladanej publikácie. Rozhodujúca odlišnosť od jej predchádzajúcich častí spočíva v prechode od výlučne historického pohľadu stavu ústavného súdnictva aj na našom území do roviny majúcej svoju spojitosť s konštituovaním sa existujúceho Ústavného súdu Slovenskej republiky. Neznamená to však, že historicita výkladu absentuje v daných reláciách spracovania. Z pohľadu obsahu tejto piatej časti autori svoju pozornosť zamerali na rozbor základov a východísk Ústavy Slovenskej republiky z 1. septembra 1992 v spojitosti s prvým zákonom o ústavnom súde. Proporčne s tým svoj pohľad venujú úprave jeho postavenia po novele Ústavy Slovenskej republiky ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z. Vyvrcholenie piatej časti publikácie spočíva v predstavení aktuálnej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky v súvislosti s jeho aplikačnou praxou aj v kontexte nového zákona upravujúceho postavenie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ústavný zákon č. 314/2018 Z. z.). V daných predstavených aplikačných súvislostiach je potrebné pozitívne hodnotiť fakt nielen bádateľského, ale tiež ich edukačného využitia. Pretože ich autorský text je podopretý jednoznačne nezameniteľnými komplexnými informáciami prinášajúcimi nové, tak povediac, neopotrebované, ba až jedinečné informácie i pohľady v častých porovnávacích antré.

Z pohľadu zachovania historickej pamäti sú osobitne vhodné vstupy tvoriace šiestu časť publikácie pod názvom *Ústavný súd v spomienkach predsedov ústavného súdu*. V danom rámci sa tak zachytil neopakovateľný pohľad na zloženie, činnosť nielen prvých troch ústavných súdov Slovenskej republiky, tiež krátky pohľad na prebiehajúcu činnosť v poradí stále pôsobiaceho štvrtého Ústavného súdu Slovenskej republiky. Autorsky sa tak na ňom podieľali prof. JUDr. Ján Mazák, PhD., v pomere nielen k druhému ústavnému súdu (2000 – 2007) ako jeho predseda. Ale tiež z pozície súdneho poradcu aktívne podieľajúceho sa na jeho činnosti, suplovaním zosnulého akademika Milana Čiča – historicky prvého predsedu Ústavného súdu Slovenskej republiky stojaceho na čele tohto orgánu v poradí zaradeného ako prvého ústavného súdu (1993 – 2000). V sledovanom poradí tretí ústavný súd pôsobiaci v rokoch 2007 až 2019 tak predstavila jeho predsedníčka JUDr. Ivetta Macejková, PhD., LL.M. Záverečné pojednávanie šiestej časti pripadlo súčasnému predsedovi štvrtého ústavného súdu (od roku 2019) JUDr. Ivanovi Fiačanovi, PhD.

Záverečná siedma časť publikácie v autorskom vyjadrení Mgr. Dana Kušnírová, PhD. – PhDr. Martina Ferencová, PhD. et PhD., pod názvom *Sídlo Ústavného súdu Slovenskej republiky* sa venuje podrobnému predstaveniu oboch sídiel ústavného súdu spolu s priblížením tak vonkajšieho prostredia oboch budov v historických súvislostiach, ako aj prezentácii vnútorných priestorov terajšieho jeho sídla.

Pri záverečnom hodnotení publikácie okrem skutočností, ktoré už boli v predošlom texte uvádzané, je potrebné predovšetkým zvýrazniť fakt jej komplexnosti. Publikácia

postihuje všetky aspekty potrebné na zadokumentovanie ústavného súdnictva dotýkajúceho sa územia Slovenska, ktoré dosiaľ v takom zábere a rozsahu neboli predstavené. V tomto zmysle je dôležité zvýrazniť jej jedinečnosť. Ako celok tak vytvorila aj *pro futuro* predpoklady pre následné zaznamenávanie postavenia a činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky. Navyše je napísaná zrozumiteľným, prístupným spôsobom nielen pre odbornú právnickú, ale aj pre laickú verejnosť. Zverejnené historické fakty nesporne majú čo povedať aj odborníkom z oblasti všeobecnej historiografie.

Peter Mosný